

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
Zagreb, 18. travnja 2023.

Analiza presude

Daraibou protiv Hrvatske
br. zahtjeva 84523/17

povreda čl. 2. – pravo na život

Nadležna tijela nisu zaštitila život podnositelja zahtjeva, migranta koji je teško ozlijeđen u požaru za vrijeme zadržavanja u policijskoj postaji, niti su provela učinkovitu istragu tog tragičnog događaja

Europski sud za ljudska prava (dalje: Europski sud) zasjedajući u vijeću od 7 sudaca, 17. siječnja 2023. objavio je presudu u kojoj je utvrdio povredu čl. 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija) u njegovu materijalnom i postupovnom aspektu.

Podnositelj zahtjeva je marokanski državljanin kojeg je u ožujku 2015.g., zajedno s još tri druge osobe, uhitila hrvatska granična policija jer je nezakonito pokušao prijeći hrvatsku granicu iz Republike Srbije. Svi su odvedeni u postaju granične policije Bajakovo, gdje su bili smješteni u podrumskoj sobi za zadržavanje migranata koji su nezakonito prešli granicu, do njihove readmisije u Republiku Srbiju. Iste večeri, u toj sobi je izbio požar koji se nekontrolirano proširio te uzrokovao smrt tri pritvorenika. Podnositelj zahtjeva je preživio, ali je pretrpio teške opekline. Odmah nakon izbijanja požara, proveden je očevid na licu mjesta, a Ministarstvo unutarnjih poslova oformilo je neovisan stručni tim radi utvrđivanja svih okolnosti i uzroka požara i njegovih posljedica. Taj tim je utvrdio da dežurni policijski službenici nisu putem video nadzora uočili da pritvorenici namjeravaju zapaliti požar u prostoriji u kojoj su se nalazili, a oni koji su bili zaduženi za osiguranje prostorije neposrednim nadzorom, taj nadzor u tom trenutku nisu vršili. Utvrđeno je da pretraga migranata nije bila temeljita. Protiv dvojice policijskih službenika pokrenut je disciplinski postupak, u kojem je jedan od službenika oslobođen optužbi, dok je drugi proglašen odgovornim za počinjenje teške povrede službene dužnosti. Uzimajući u obzir olakotne okolnosti (djelomično priznanje odgovornosti i činjenicu da je ugrozio vlastiti život da spasi pritvorenike), disciplinski sud je policijskom službeniku izrekao novčanu kaznu u iznosu od 10% njegove mjesečne plaće u razdoblju od tri mjeseca. Državno odvjetništvo započelo je kaznene izvide s ciljem određivanja uzroka požara i utvrđivanja odgovornosti za smrt trojice pritvorenika. Izvidi su trajali oko dvije i pol godine, nakon čega je utvrđeno da su propusti navedeni u izvješću Ureda glavnog ravnatelja policije, bili u domeni disciplinske odgovornosti i da nije bilo osnove za pokretanje kaznenog postupka protiv policijskih službenika. Istovremeno je protiv podnositelja zahtjeva pokrenut kazneni postupak zbog osnovane sumnje da je, zajedno s ostalim pritvorenicima, uzrokovao požar i tako

ugrozio imovinu i život ljudi. Istraga je prekinuta u lipnju 2019. jer je podnositelj zahtjeva u međuvremenu protjeran iz Hrvatske u Maroko.

Pozivajući se na članke 2. i 3. Konvencije u njihovom materijalnom i postupovnom aspektu, podnositelj zahtjeva je prigovorio da nadležna tijela nisu spriječila požar u prostoru za zadržavanje migranta, zbog kojeg je zadobio teške ozljede opasne po život. Također je tvrdio da nije provedena učinkovita istraga tog događaja. Europski sud je predmet odlučio ispitati na temelju materijalnog i postupovnog aspekta članka 2. Konvencije.

Materijalni aspekt članka 2.

Europski sud je u svojoj ranijoj sudskoj praksi isticao kako činjenica da je pojedinac preminuo u sumnjivim okolnostima dok je bio u pritvoru, otvara pitanje je li država ispunila svoju obvezu zaštite prava na život tog pojedinca ([Tekin i Arlsan protiv Belgije](#), st. 83.). Ta obveza ne smije se tumačiti na način da vlastima nameće nemogući ili nerazmjerni teret, uzimajući u obzir poteškoće povezane s policijskim radom u suvremenim društvima, nepredvidljivost ljudskog ponašanja i operativne odluke koje se moraju donijeti u pogledu prioriteta i resursa. To znači da ne može svaka navodna opasnost za život nametnuti konvencijsku obvezu vlastima da poduzmu operativne mjere kako bi spriječile da se ta opasnost ostvari.

Pozitivna obveza iz čl. 2. Konvencije nastaje kad se utvrdi da su vlasti u relevantno vrijeme znale ili su morale znati za postojanje stvarne i neposredne opasnosti za život točno određenog pojedinca od treće osobe ili njega samog i da nisu poduzele mjere u okviru svojih ovlasti, koje su mogle spriječiti tu opasnost ([Paul i Audrey Edwards protiv Ujedinjene Kraljevine](#), st. 55.). Međutim, čak i ako vlasti nisu znale ili nisu morale znati za takvu opasnost, postoje određene osnovne mjere opreza koje bi policijski i zatvorski službenici trebali poduzeti u svim slučajevima radi zaštite zdravlja i dobrobiti uhićene osobe ([Mižigárová protiv Slovačke](#), st. 89.).

Nadalje, Europski sud je u više navrata istaknuo da je čl. 2. primjenjiv čak i ako osoba čije je pravo na život navodno povrijeđeno, nije preminula ([Fergec protiv Hrvatske](#), st. 21. – 24.)¹.

Ocjenjujući jesu li hrvatske vlasti imale pozitivnu obvezu zaštititi život podnositelja zahtjeva, Europski sud je zaključio da nije bilo dovoljno dokaza koji bi ukazivali da su vlasti znale ili su morale znati za stvarnu i neposrednu opasnost da će podnositelj zahtjeva i drugi pritvorenci započeti požar ili se ozlijediti na bilo koji drugi način. Međutim, sukladno svojoj ranijoj sudskoj praksi, Europski sud je naglasio da je, čak i ako vlasti nisu imale nikakvog razloga pomisliti na mogućnost određenog razvoja događaja, postojala obveza zaštite zdravlja i dobrobiti osoba u pritvoru koja je obuhvaćala obvezu zaštite života uhićenih i pritvorenih osoba od predvidljive opasnosti ili samoozljeđivanja. Drugim riječima, policija je trebala poduzeti određene osnovne mjere opreza u odnosu na osobe koje je zadržala u pritvoru kako bi se opasnost od teških nesreća, kao što je ona koja se dogodila u ovom predmetu, svela na najmanju moguću mjeru.

¹ Pri ocjenjivanju je li određena radnja koja rezultira tjelesnom ozljedom, ali ne smrću, takva da činjenice potpadaju u područje zaštite koja se jamči člankom 2 Konvencije, imajući u vidu predmet i svrhu tog članka, Europski sud, među ostalim čimbenicima, uzima u obzir stupanj i vrstu sile koja se koristi te namjeru ili cilj upotrebe sile.

S tim u vezi, Europski sud je primijetio da pretraga kojoj su migranti bili podvrgnuti prije smještaja u prostorije policijske postaje Bajakovo, nije bila temeljita. Naime, iako su im nakon pretrage oduzeta dva upaljača, u prostoriji u kojoj su bili smješteni pronađen je još jedan upaljač te opušci cigareta, što ukazuje na to da su migranti ondje pušili. Europski sud je zaključio da je takva situacija najvjerojatnije bila posljedica nepažnje policijskih službenika zaduženih za pretragu i nadgledanje pritvorenika, ali unatoč tomu nikada nije utvrđeno kako su pritvorenici mogli doći u posjed zapaljive naprave koja im je, prema domaćem pravu, trebala biti oduzeta kako bi ih se spriječilo da ozlijede sebe, druge osobe ili imovinu.

Europski sud je utvrdio ozbiljne nedostatke u načinu na koji su pritvorenici nadgledani tijekom boravka u policijskoj postaji Bajakovo. Naime, iako je postojao sustav video nadzora, policijski službenici ga nisu upotrebljavali kako bi cijelo vrijeme nadgledali pritvorenike, a jedan od policijskih službenika koji je bio na dužnosti te večeri izjavio je da je primijetio da se u jednom trenutku ekran zabijelio, ali je pretpostavio da je došlo do tehničkog problema i nije poduzeo nikakvu radnju u tom pogledu. Nadalje, dva policijska službenika zadužena za čuvanje prostorije imala su jasnu uputu da jedan od njih bude ondje prisutan u svakom trenutku, ali su obojica na kraju napustila svoj položaj, što je pritvorenicima omogućilo da zapale smrtonosan požar.

Osim toga, podnositelj zahtjeva je, pozivajući se na rukom pisanu bilješku iz kaznenog spisa koju je napisala neidentificirana osoba, tvrdio da zgrada u kojoj je bio zadržan nije imala uporabnu dozvolu niti plan evakuacije u slučaju požara. Tu činjenicu domaća tijela nikada nisu ispitala, primjerice, vještačenjem u odnosu na mjere protupožarne zaštite koje su postojale u policijskoj postaji Bajakovo u relevantno vrijeme. I sam disciplinski sud, odlučujući o disciplinskoj odgovornosti jednog od policijskih službenika, pozvao se na „neprimjerenost prostora i određene organizacijske nedostatke”, a da nije dalje pojasnio to pitanje.

Sve navedene okolnosti upućivale su na zaključak da su zgrada policijske postaje Bajakovo i njezino osoblje bili prilično loše pripremljeni za suočavanje s požarom koji je izbio u njihovim prostorijama.

Slijedom navedenog, Europski sud je utvrdio da državne vlasti podnositelju zahtjeva nisu pružile dostatnu i razumnu zaštitu njegova života i tijela kako to zahtijeva članak 2. Konvencije, stoga je došlo do povrede tog materijalnog aspekta tog članka.

Postupovni aspekt članka 2.

Sukladno dobro utvrđenoj sudskoj praksi Europskog suda, kad god pritvorenik umre u sumnjivim okolnostima, članak 2. Konvencije zahtijeva da vlasti provedu neovisnu i nepristranu službenu istragu koja zadovoljava određene minimalne standarde u pogledu učinkovitosti (*Trubnikov protiv Rusije*, st 88.). To znači da nadležna tijela moraju postupati s iznimnom revnošću i brzinom i moraju na vlastitu inicijativu pokrenuti istragu koja bi trebala omogućiti utvrđivanje okolnosti nastanka incidenta i bilo kakvih nedostataka u radu regulatornog sustava kao i utvrđivanje identiteta uključenih državnih tijela.

U ovom predmetu, Europski sud je utvrdio da je prvi odgovor nadležnih tijela bio brz. Naime, odmah nakon gašenja požara obavljen je očevid na licu mjesta, obavijesni razgovori s

podnositeljem i tridesetak policijskih službenika, obdukcija tijela preminulog migranta te je određeno vještačenje uzroka požara.

Međutim, kad je riječ o temeljitosti istrage, Europski sud je utvrdio da su brojna pitanja ostala neodgovorena, poput pitanja koja se odnose na pretragu i nadgledanje pritvorenika, kao i primjerenost prostora u kojem su bili pritvoreni. Iako je Ministarstvo unutarnjih poslova sastavilo stručni tim koji je pripremio izvješće s Uredom glavnog ravnatelja policije u kojem su istaknuti brojni nedostaci, to je rezultiralo samo pokretanjem disciplinskih postupaka protiv policijskih službenika koji postupci su se, kao i provedeni kazneni izvidi, odnosili samo na usko pitanje postojanja moguće kaznene ili disciplinske odgovornosti pojedinačnih policijskih službenika, a nisu se bavili opsežnijim pitanjem postojanja institucionalnih nedostataka koji su omogućili da se dogodi tragična nesreća².

Nadalje, Europski sud je primijetio da nadležna tijela nisu pokušala utvrditi je li prostor u kojem su migranti bili zadržani bio neprimjeren niti je li imao „određene organizacijske nedostatke” na koje je uputio disciplinski sud. Drugim riječima, nije provedena nikakva daljnja institucionalna istraga s ciljem utvrđivanja mogućih nedostataka koji su doveli do tragičnog događaja, ispravljanja potencijalnih nedostataka i sprječavanja sličnih pogrešaka u budućnosti.

Slijedom navedenog, Europski sud je zaključio da domaće vlasti nisu primijenile domaće odredbe kojima je bilo zajamčeno poštovanje prava na život, te nisu odvratile od sličnog ponašanja opasnog za život u budućnosti. Stoga je došlo do povrede postupovnog aspekta članka 2. Konvencije.

Za utvrđenu povredu, Europski sud je podnositelju zahtjeva dosudio pravednu naknadu u iznosu od 15.000 eura na ime neimovinske štete, te 5.000 eura na ime troškova i izdataka.

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.

© 2023. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava

² Europski sud je u predmetima [Armani Da Silva protiv Ujedinjene Kraljevine](#) ([VV], st. 284.) i [Öneryıldız protiv Turske](#) ([VV], st. 116. – 118.) istaknuo da ponekad do gubitka života dolazi zbog propusta u cjelokupnom sustavu, a ne pojedinačne pogreške koja dovodi do kaznene ili disciplinske odgovornosti. Također je kritizirao izrečene sankcije koje nisu osigurale punu odgovornost državnih vlasti za njihovu ulogu u kobnoj nesreći.